

Marek L. Wójcik

PIECZĘCIE RYCERSTWA ŚLĄSKIEGO W DOBIE PRZEDHUŚYCKIEJ

TOM 2

PIECZĘCIE
RYCERSTWA ŚLĄSKIEGO
W DOBIE PRZEDHUŚYCKIEJ

Marek L. Wójcik

PIECZĘCIE
RYCERSTWA ŚLĄSKIEGO
W DOBIE PRZEDHUŚYCKIEJ

TOM 2

Uniwersytet
Wrocławski

KRAKÓW – WROCŁAW 2018

© Copyright by Marek L. Wójcik, Kraków–Wrocław 2018

 <https://orcid.org/0000-0002-2009-5559>

Recenzenci:

prof. dr hab. Mateusz Goliński

prof. dr hab. Tomasz Jurek

Opracowanie redakcyjne:

Agata Barzycka

Klaudia Król

Projekt okładki:

Paweł Sepielak

Na okładce pieczęć Henryka von Stoscha (14 X 1424 r.; Archiwum Parafii

Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Kłodzku, sygn. A5k)

Wydanie publikacji zostało sfinansowane przez Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych
Uniwersytetu Wrocławskiego

ISBN 978-83-8138-007-2

KSIEGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel./faks: 12 431-27-43, 12 421 13 87

e-mail: akademicka@akademicka.pl

Księgarnia internetowa:

www.akademicka.pl

OPPELN

BOETTICHER 1927, s. 152-153; DORST 1847, s. 31, 53 i tabl. 71, 103; DZIA-
DULEWICZ 1921-1923b, s. 140-143; JDA, Bd. 1, s. 856-875; JUREK 1995,
s. 43-44; JUREK 1996a, s. 261-262; JUREK 1997, s. 242-244; JUREK 2003,
s. 101-102; KNESCHKE, Bd. 3a, s. 341-342; KNOTHE 1879, s. 406-407;
KOZIEROWSKI 1929, s. 76-77; LUCAE 1689, s. 1826-1827; PILNÁČEK, t. 3,
s. 849-851; SĘKOWSKI, t. 6, s. 51-53; SIEBMACHER 4/X, s. 231; SIEBMACHER
4/XI, s. 53; SIEBMACHER 6/VIII, Tl. 3, s. 125; SINAPIUS, Bd. 1, s. 685; SINA-
PIUS, Bd. 2, s. 850; STEIN 1963, s. 96-97 i tabl. 5; STELLER 1967, s. 104-105;
WERNICKE 1886, s. 481-482; WERNICKE 1888, s. 353.

Benesz

[nr 469]

15 V 1357

Okragła pieczęć herbowa z hełmem i klejnotem.

ø 24 mm

W polu pieczęci hełm rycerski zwrócony w prawą stronę, ze spływającymi zeń
z tyłu wstążkami, w klejnocie osęk.

Napis majuskułą gotycką: + [B]ENSC[HELINI] • DE • OP[...]

Or.: AP Wr., Rep. 123 nr 38.

Uw.: Pieczęć zachowała się w nie najlepszym stanie. Ma drobne wyszczerbienia wo-
sku na krawędzi oraz większy odprysk w górnej części stempla, w miejscu połączenia

z paskiem pergaminowym. Ubytki uszkodziły tekst legendy, której czytelność utrudnia dodatkowo zatarcie się poszczególnych jej liter. Treść napisu rekonstruuje na podstawie stosunku zachowanych w całości lub fragmentach majuskuł do zajmowanego przez nie na otoku miejsca oraz odnotowanej w dokumencie lekcji imienia i predykatu właściciela pieczęci w brzmieniu *Benischelini de Opoln*. Niezbyt wyraźny, aczkolwiek wciąż jeszcze stosunkowo łatwy do identyfikacji, jest także napieczony wizerunek. Mogący wzbudzać polemiki klejnot nawiązuje bez wątpienia do herbu Oppelnów (DORST 1847, tabl. 71, 103; SIEBMACHER 4/X, tabl. 162; SIEBMACHER 4/XI, tabl. 29; SIEBMACHER 6/VIII, Tl. 3, tabl. 81; SĘKOWSKI, t. 6, s. 51).

Ramsz

[nr 470]

17 IV 1361

Okrągła pieczęć herbowa z hełmem i klejnotem.

ø 26 mm

W polu pieczęci hełm rycerski zwrócony w prawą stronę, ze spływającymi zeń z tyłu wstążkami, w klejnocie osęk.

Napis majuskułą gotycką: **+ S • REMSHII [...]P(e)L'(n)**

Or.: NA Praha, ŘM nr 643.

Lit.: JUREK 2003, s. 103.

Uw.: Pieczęć jest obłamana z prawej (heraldycznie) strony, wskutek czego nie zachował się pełny tekst otokowej legendy. Ta ostatnia jest dodatkowo nieznacznie zatarta. Badacze mieli problemy z właściwym jej odczytaniem.

Archiwiści czescy doszukiwali się na otoku napisu w brzmieniu *+ S REMSHII[...]OP* (<http://database.aipberoun.cz/pecete>; dostęp 13 XII 2006), zaś JUREK (2003, s. 103) czytał jedynie: *+ S REMSh...PL*. Niezbyt wyraźny klejnot identyfikowano z kolei jako „la-buť nebo jiný pták s delším krkem” (<http://database.aipberoun.cz/pecete>; dostęp 13 XII 2006). Ponieważ familia Oppelnów kładła w swym herbie osęk (DORST 1847, tabl. 71, 102; SIEBMACHER 4/X, tabl. 162; SIEBMACHER 4/XI, tabl. 29; SIEBMACHER 6/VIII, Tl. 3,

tabl. 81; SĘKOWSKI, t. 6, s. 51), nie ma najmniejszych wątpliwości, że to właśnie ten przedmiot jest eksponowany jako cymer na pieczęci Ramsza.

OSIEK (OSSIG)

Rodzinę wzmiankował tylko SINAPIUS, Bd. 1, s. 686 (jego informacje powielił SĘKOWSKI, t. 6, s. 109), który wywodził ją z miejscowości Ossig (Oys) w Legnickiem (dziś Osiek na przedmieściach Lubina; SWŚ, t. 1, s. 140; NOWAKOWSKI 2017, s. 378). Pisać się stąd miał Dzierżek, rycerz z otoczenia Konrada I i Konrada II, książąt oleśnickich, dostrzeżony przezeń w źródłach – jako jedyny znany mu przedstawiciel familii – w latach 1343-1368. Istotnie, w kilku dokumentach z tego okresu, nadto w dyplomie z 1369 r., pojawił się Dzierżek *de (von) Ossek* (Rśl., t. 1, nr 46; ŻERELIK 2012, nr 66, 85, 198), ale wiązać go należy raczej z księstwem oleśnickim. W grę wchodzi Osiek (Ossig) koło Kątów, bądź też – jak przyjmuje ŻERELIK 2012, s. 208 – Osiek (Dirschken) pod Żmigrodem. Za tym ostatnim, wbrew niemieckiej nomenklaturze, zdaje się przemawiać dokument wystawiony 23 IV 1379 r. przez Janusza (*Janusch*) *von Ossek* (AAd. Wr., BB 86b), najpewniej krewnego Dzierżka (syna lub brata), dotyczący leżącej nieopodal wsi *Borsanczino* (Borzenzino, Bornfelde, dziś Borzęcin). Rodzina poza tym nieuchwytna źródłowo.

Janusz

[nr 471]

23 IV 1379

Okrągła pieczęć herbowa z herbem na tarczy.

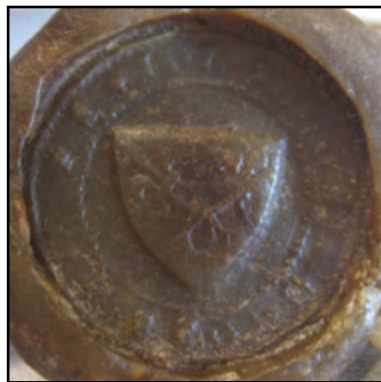
ø 28 mm

Tarcza herbowa na wprost, na której dwie skrzyżowane ukorzenione gałązki lilii.

Napis nieczytelny.

Or.: AAd. Wr., BB 86b.

Uw.: Pieczęć z zatartą (niewyraźną) powierzchnią odcisku.

OSINA (NOSSEN)

BRETSCHNEIDER 1927a, s. 133; CETWIŃSKI 1982, s. 68 (nr 27), s. 125-126 (nr 355), s. 134 (nr 407); CETWIŃSKI 2001a, s. 172-173; KOZIEROWSKI 1929, s. 160-161; SCHMILEWSKI 2001, s. 497-499; ZESCHAU 1887/1888, s. 117-118.

Jan

[nr 472]

8 VII 1291

Tarczowa pieczęć herbowa z godłem.

36 mm x 31 mm

W polu pieczęci głowa muła.

Napis majuskułą gotycką: **+ SIGILLVM**

• IOHANNIS • DE • OSIN

Or.: AP Wr., Rep. 88 nr 42b.

Odlew: ZNPH UJ, sygn. 1078; MN Wr., l.inw. 8973.

Lit.: CDS, Bd. 10, s. 38; SR, nr 2196; SUB, Bd. 6, s. 20; PFOTENHAUER 1879, s. 29, nr 37; CETWIŃSKI 1982, s. 125.

Uw.: Pieczęć, wyciśnięta w grubej woskowej miseczce ochronnej, zachowała się w nie najlepszym stanie. Wosk jest przebarwiony, odcisk stempla pęknięty w prawym (heraldycznie) narożniku, a godło i legenda znacznie zatarte. Badacze nie mieli trudności z identyfikacją napieczętnego wizerunku, myląc co najwyżej muła z koniem, błędnie jednak odczytywali otokową legendę jako **+ SIGILLVM · IOHANNIS · DE · OZ** (PFOTENHAUER 1879, s. 29, nr 37; CETWIŃSKI 1982, s. 125; IRGANG, [w:] SUB, Bd. 6, s. 20). Nie dostrzegali bowiem, że litera *Z* jest w rzeczywistości lustrzanym odbiciem spółgłoski *S*, po której występują jeszcze majuskuły *IN*. Zapis odpowiada nazwie gniazdowej wsi Jana, czyli Osinie koło Ziębic.

OSOLIN (ESEL[S]DORF)

JUREK 1992b, s. 33.

Rodzina ta, mylnie wyprowadzana niekiedy z Hetzdorf w Saksonii (JUNGANDREAS 1938, s. 35), a pisząca się w istocie z Osolina koło Trzebnicy (*Sczildorf, Hecelsdorf, Eczildorff, Eczelsdorf, Esdorf, Eselsdorf*; por. HAEUSLER 1883,

„Katalog [...] jest wielkim osiągnięciem naukowym i zarazem dziełem pomnikowym, które dla kolejnych pokoleń badaczy stanowić będzie fundamentalny punkt odniesienia w badaniach nad pieczęciami, herbami i rodzinami rycerskimi na Śląsku”.

Z recenzji prof. dra hab. Mateusza Golińskiego

„Nie ma porównywalnego dzieła w skali ziem polskich. [...] Nie jest to wyłącznie dzieło sfragistyczne, ale w pewnym sensie staje się ono zarazem herbarzem szlachty śląskiej. [...] Chciałbym [...] podkreślić zasadnicze walory recenzowanej pracy [...], którą oceniam bardzo wysoko. Chodzi o publikację, która powinna stać się pewnym wydarzeniem naukowym w skali międzynarodowej (co nieczęsto zdarza się w polskiej mediewistyce)”.

Z recenzji prof. dra hab. Tomasza Jurka